

RPO-711037-VII-720.6/12/DK

Raport

Krajowego Mechanizmu Prewencji z wizytacji Pomieszczeń dla Osób Zatrzymanych i Doprowadzonych do Wytrzeźwienia Komendy Rejonowej Policji w Wałczu (wyciąg)

1. Wprowadzenie

Na podstawie artykułu 19 *Protokołu fakultatywnego do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania*, przyjętego przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku dnia 18 grudnia 2002 r. (Dz. U. z 2007 r. Nr 30, poz. 192) oraz działając z upoważnienia Rzecznika Praw Obywatelskich, w dniu 3 września 2012 r., do pomieszczeń dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia Komendy Powiatowej Policji w Wałczu (dalej: PdOZ lub Izba), przy ul. Kościuszki 33 udali się pracownicy Zespołu „Krajowy Mechanizm Prewencji” (dalej: KMP lub Mechanizm): Dorota Krzysztoń (kryminolog) oraz Wojciech Sadownik, Marcin Kusy i Michał Dziduch (prawnicy).

Celem wizytacji zapobiegawczej Krajowego Mechanizmu Prewencji, było sprawdzenie na miejscu sposobu traktowania osób zatrzymanych i dokonanie oceny ich ochrony przed torturami oraz innym okrutnym, niehumanitarnym lub poniżającym traktowaniem albo karaniem.

Przeprowadzone czynności polegały na:

- wysłuchaniu informacji na temat funkcjonowania Izby przedstawionej przez nadkom. Jacka Cegiełę – komendanta powiatowego

Policji w Wałczu (dalej: komendant) oraz innych pracowników pełniących dyżur w PdOZ;

- oglądzie wszystkich pomieszczeń Izby, w tym sprawdzeniu stanu wyposażenia pokoi dla zatrzymanych;

- zapoznaniu się z następującą dokumentacją PdOZ: regulaminem izby zatrzymań oraz jego tłumaczeniami na języki obce, książką wizyt lekarskich, książkami przebiegu służby, wybranymi losowo protokołami zatrzymań z zaświadczeniami lekarskimi o możliwości pobytu w PdOZ; rejestrem zatrzymanych, nagraniami losowo wybranych fragmentów monitoringu oraz zestawieniami liczbowymi osób umieszczonych w Izbie.

Ponadto, po zakończeniu wizytacji analizie poddano sprawozdanie z kontroli Izby, przeprowadzonej w dniu 22 maja 2012 r. przez sędziego Sądu Okręgowego w Koszalinie, który uznał, że nie zachodzi potrzeba wydania zaleceń powizytacyjnych.

2. Legalność zatrzymania

Izba przeznaczona jest dla kobiet i mężczyzn, zatrzymanych w związku z podejrzeniem popełnienia przestępstwa oraz doprowadzonych w celu wytrzeźwienia (opłata za pobyt doprowadzonych w celu wytrzeźwienia wynosi 130 zł).

Z analizy dokumentacji wynika, iż od 1 stycznia 2011 r. do 31 lipca 2012 r., w Izbie umieszczono 1270 osób, w tym podejrzanych o popełnienie przestępstwa – 377 osób, na polecenie sądu lub prokuratora - 265 oraz doprowadzonych w celu wytrzeźwienia – 628.

Podczas przeprowadzania wizytacji Mechanizmu, w Izbie nikt nie przebywał.

W żadnym z protokołów zatrzymania, które zostały poddane analizie, Mechanizm nie stwierdził uchybień lub treści budzących wątpliwości w zakresie zasadności zatrzymania i pobytu danej osoby w PdOZ.

3. Traktowanie przez personel wizytowanej jednostki

Służba w PdOZ pełniona jest w 12 godzinnym systemie zmianowym przez dwóch funkcjonariuszy Policji. Do pełnienia służby delegowani są funkcjonariusze Policji z innych wydziałów z zastrzeżeniem, że funkcję profosa pełni zawsze któryś z 6 zastępców dyżurnego Komendy Powiatowej Policji w Wałczu.

Wszyscy funkcjonariusze Policji pracujący w pomieszczeniach dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych celem wytrzeźwienia posiadają odpowiednie przeszkolenie do pracy w Izbie. Poza kursami obowiązkowymi, funkcjonariusze ci uczestniczą w dodatkowych szkoleniach np. w październiku 2012 r. odbędzie się szkolenie na temat radzenia sobie z agresją w pracy z trudnymi osobami, które poprowadzi policyjny psycholog. Następne planowane szkolenie (dokładna data jeszcze nieznana) poprowadzą instruktorzy Polskiego Czerwonego Krzyża, dzięki którym funkcjonariusze Policji pracujący w Izbie uaktualnią wiedzę i umiejętności z zakresu udzielania pierwszej pomocy.

Z informacji przekazanych przez komendanta wynika, że w przypadku umieszczenia w Izbie kobiety, czynności związane z jej osadzeniem zawsze wykonuje jedna z funkcjonariuszek Policji pełniąca dyżur w Komendzie w danym dniu.

Kontrola osobista zatrzymanych odbywa się w obecnie nieużywanym gabinecie lekarskim. Pomieszczenie to nie jest monitorowane.

W wyniku analizy ksiąg przebiegu służby przedstawiciele Mechanizmu uznali, że zapisy w niej zawarte świadczą o przeprowadzaniu osobistych kontroli cel (w porze nocnej co godzinę, a za dnia co pół godziny), regularnym wydawaniu posiłków o określonych godzinach i umożliwianiu wyjść zatrzymanym do łazienki.

Przedstawiciele KMP ustalili jednakże, że nie umożliwia się palenia tytoniu osobom zatrzymanym. Niewyznaczenie pokoi dla osób palących lub wyodrębnione pomieszczenia, gdzie mogą palić zatrzymani, jest niezgodne z § 4 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 11 maja 2011 r. w *sprawie szczegółowych warunków używania wyrobów tytoniowych*

na terenie obiektów oraz w środkach przewozu osób podlegających ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych (Dz.U. z 2011 r. Nr 97, poz. 564). W związku z powyższym, KMP zaleca wyznaczenie miejsca, z którego mogliby korzystać palący zatrzymani bez szkody dla osób niepalących.

W okresie od dwóch lat do dnia wizytacji w Izbie nie odnotowano wydarzeń nadzwyczajnych. Nie odnotowano też żadnych postępowań dyscyplinarnych, karnych lub cywilnych prowadzonych przeciwko PdOZ i pełniącym służbę w Izbie funkcjonariuszom Policji. Jedyna skarga dotycząca niewłaściwego traktowania w PdOZ, którą przedstawiono Mechanizmowi, w dniu wizytacji była w trakcie rozpatrywania (pismo skarżącego z dnia 13 sierpnia 2012 r. dotyczyło pobytu w PdOZ w dniu 27 lipca 2012 r.).

4. Prawo do informacji

W książkach przebiegu służby odnotowywane są informacje o każdorazowym informowaniu zatrzymanych o ich prawach i obowiązkach oraz monitoringu, co jest prawidłową praktyką.

Mechanizm zwraca jednak uwagę, że zgodnie z § 1 ust. 1 pkt 1 regulaminu pobytu osób umieszczonych w pomieszczeniach dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia (dalej: regulamin) stanowiącego załącznik nr 1 do rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 4 czerwca 2012 r. *w sprawie pomieszczeń przeznaczonych dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia, pokoi przejściowych, tymczasowych pomieszczeń przejściowych i policyjnych izb dziecka, regulaminu pobytu w tych pomieszczeniach, pokojach i izbach oraz sposobu postępowania z zapisami obrazu z tych pomieszczeń, pokoi i izb* (Dz. U. z 2012 r. poz. 638, dalej: rozporządzenia), osoba przyjmowana do pomieszczenia potwierdza zapoznanie się z regulaminem, poprzez złożenie podpisu w karcie zapoznania z regulaminem pobytu osób w pomieszczeniach dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia. Mechanizm zaleca zatem,

aby w PdOZ wdrożyć opisaną we wskazanym przepisie praktykę osobistego poświadczenia przez zatrzymanego faktu zapoznania go z regulaminem.

Podczas wizytacji w Izbie znajdował się obowiązujący regulamin pobytu osób umieszczonych w pomieszczeniach dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia (dalej: regulamin) oraz jego tłumaczenia na kilka języków obcych. Regulamin wraz z adresami instytucji, do których zatrzymani mogą się zwrócić (m.in. do Rzecznika Praw Obywatelskich) powieszono na ścianie przy wejściu do PdOZ. Ekspozycja regulaminu i dodatkowych informacji wyłącznie w tym miejscu nie pozwala, w ocenie KMP, na spokojne i dokładne zapoznanie się z ich treścią przez zatrzymanych oraz jest sprzeczna z treścią § 16 ust. 2 rozporządzenia. W związku z powyższym KMP zaleca wywieszenie kopii regulaminu wraz z wykazem instytucji stojących na straży praw człowieka np. na wewnętrznej stronie drzwi w pokojach dla zatrzymanych.

W dniu wizytacji na terenie PdOZ nie było dostępnych dla zatrzymanych czasopism i aktualnej prasy. Zgodnie z wyjaśnieniami funkcjonariuszy Policji pełniących dyżur w PdOZ w dniu wizytacji, możliwość korzystania z prasy zapewniana jest na życzenie zatrzymanych.

5. Warunki bytowe

Pomieszczenia dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia usytuowane są na parterze Komendy Powiatowej Policji w Wałczu. W ich skład wchodzi trzy pokoje dla zatrzymanych (2 - dwuosobowe oraz jednoosobowy), pokój sanitarny dla zatrzymanych (wyposażony w prysznic, 2 WC, pisuar i umywalkę), 2 odrębne pomieszczenia służące do przygotowywania lub podgrzewania posiłków oraz zmywania naczyń, a także dyżurka profosa, w której znajduje się pancerna szafa do przechowywania depozytu. Z dyżurki profosa można przejść do pomieszczenia będącego magazynem czystej pościeli, materacy, koców oraz ubrań zastępczych. Poza tym w PdOZ znajduje się nieużywany obecnie gabinet lekarski, a w głównym korytarzu wiodącym m.in.

do pokoi dla zatrzymanych mieszczą się szafy, w których przechowywane są ubrania zatrzymanych (dla każdego zatrzymanego odrębna) i w którym usytuowano kosz na zużytą bieliznę pościelową.

Zaznaczyć w tym miejscu należy, że zgodnie z relacją funkcjonariusza Policji pełniącego dyżur w Izbie w dniu wizytacji, każdy zatrzymany podczas ciszy nocnej, a także, gdy jest to uzasadnione w innej porze dnia, otrzymuje komplet jednorazowej bielizny pościelowej (powłoczkę oraz dwa prześcieradła) oraz poduszkę i koc. Poduszki i koce są prane co kilka dni. W przypadku ujawnienia, że osoba przyjęta do PdOZ jest np. zakaźnie chora, pomieszczenia, w których przebywała czy szafa, w której znajdowały się jej rzeczy są dezynfekowane.

W związku z powyższym uwagę należy zwrócić na fakt, że zgodnie z zapisem nagrań z monitoringu z dnia 31 sierpnia 2012 r., zatrzymanej p. (dane usunięte) wydano jedynie 2 koce i materac. Nadto, rzeczy te były zanieczyszczone najprawdopodobniej insektami, na co wskazuje przebieg zdarzeń w pokoju. Z monitoringu wynika bowiem, że wymieniona w pewnym momencie usiadła i zaczęła się drapać, po czym znalazła coś na swoim ciele, zrzuciła na podłogę i zaczęła bliżej przyglądać się kocom. Po chwili, tj. ok. godz. 6.34 wstała i wezwała funkcjonariusza Policji, któremu wskazała ręką na koce. Wezwany funkcjonariusz przykucnął i również czemuś przyglądał się w okolicy złożonych na łóżku koców. Z zapisu monitoringu wynika, że kobieta została zobowiązana do samodzielnego wyniesienia z pokoju wydanych jej rzeczy. Nie wydaje się zatem, aby wszczęto procedurę dezynfekcyjną, o której istnieniu powiadomiono przedstawicieli KMP. Obie przedstawione sprawy wymagają wyjaśnienia.

Pokoje zatrzymanych są monitorowane (i tylko one), a podgląd monitoringu jest niedostępny dla osób trzecich i możliwy jedynie w pomieszczeniu profosa oraz w pokoju dyżurnego Komendy. Monitoring jest zapisywany i przechowywany 30 dni.

W dniu wizytacji w pomieszczeniach Izby było czysto, działało w nich oświetlenie oraz sygnalizacja przyzywowa, a temperatura w pokojach

dla zatrzymanych była odpowiednia dla pory roku. Wizytujący stwierdzili, że poza istniejącą wentylacją, w pokojach dla zatrzymanych można uchylać okna w celu ich wywietrzenia i że powierzchnia pomieszczeń przypadająca na jedną osobę jest nie mniejsza niż 3 m².

W dniu wizytacji pokoje dla zatrzymanych były wyposażone jedynie w jednoosobowe prycze (w pokojach dwuosobowych) i podest (w pokoju jednoosobowym). Jest to niezgodne z § 8 ust. 1 pkt. 7 rozporządzenia, zgodnie z którym poza jednoosobowymi pryczami lub materacami pokrytymi łatwo zmywalnym materiałem, pokoje dla zatrzymanych powinny być wyposażone w stoły, taborety lub ławy bez ostrych krawędzi, przymocowane do podłogi lub ściany. Zgodnie z informacją komendanta, rozpoczęto już prace zmierzające do wyposażenia pokoi w stoły, które zostaną zamontowane we wrześniu 2012 r.

Przedstawiciele KMP zauważyli również brak drzwi do pokoju sanitarnego oraz brak przesłon w kabinach WC i w prysznicu. Tym samym nie zapewniono intymności osobom korzystającym z WC lub prysznicu. Jest to również niezgodne z § 11 ust. 3 i 4 rozporządzenia. Komendant powiadomił telefonicznie KMP w dniu 14 września 2012 r., że zastrzeżenia Mechanizmu w tym zakresie w najbliższym czasie zostaną rozwiązane, gdyż niezwłocznie podjął działania zmierzające do zamontowania brakujących drzwi.

Mechanizm stwierdził także, że pomieszczenia w PdOZ nie są przystosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnością i o obniżonej sprawności fizycznej (np. starszych). Ponieważ istnieje możliwość umieszczenia takich osób w Izbie, KMP zaleca rozważenie odpowiedniego zmodernizowania PdOZ, albowiem w aktualnym stanie osoby te nie będą mogły korzystać z urządzeń sanitarnych czy też samodzielnie poruszać się po terenie placówki. Mechanizm zaznacza, że pewne modernizacje pozwalające na samodzielność osób z niepełnosprawnością (np. uchwyty ułatwiające korzystanie z WC i prysznicu) nie wymagają szczególnych nakładów finansowych czy ingerencji w architekturę budynku.

Rzeczy cenne, które zatrzymany posiada przy sobie w trakcie zatrzymania, są rejestrowane i przechowywane w szafie depozytowej znajdującej się w dyżurce profosa. Analiza kwitów depozytowych nie nasunęła żadnych wątpliwości. Mechanizm może jedynie zasugerować, aby w przyszłości każdorazowo podawać również słownie kwotę zdeponowanych pieniędzy oraz odnotowywać numery seryjne telefonów komórkowych zatrzymanych. Pozwoli to na uniknięcie ewentualnych problemów związanych np. z wątpliwością, czy odbierający swoją własność z depozytu faktycznie miał dany model telefonu.

Wszystkie posiłki dla zatrzymanych przygotowuje podmiot zewnętrzny. Dostarczane są w jednorazowych, utrzymujących ciepło opakowaniach. Zgodnie z informacją funkcjonariusza pełniącego dyżur w PdOZ w dniu wizytacji, między posiłkami zatrzymani mogą otrzymać wodę mineralną do picia, która również dostarczana jest przez firmę świadczącą usługi cateringowe. Woda ta podawana jest w jednorazowych kubkach, przechowywanych w pomieszczeniu do przygotowywania posiłków.

6. Prawo do ochrony zdrowia

Przed umieszczeniem w Izbie, badaniu lekarskiemu w 107 Szpitalu Wojskowym w Wałczu poddawane są osoby doprowadzone w celu wytrzeźwienia oraz transportowane do zakładów karnych lub aresztów śledczych. W razie nagłego zachorowania zatrzymanego w Izbie, wzywane jest pogotowie ratunkowe. W roku 2011 takich sytuacji było 24, a w 2012 r., do dnia wizytacji, pogotowie wzywano 12 razy.

W ocenie komendanta, istotnym problemem dla realizacji obowiązku udzielenia osobie zatrzymanej pierwszej pomocy medycznej lub poddania jej niezbędnym badaniom lekarskim jest brak wskazania w akcie prawnym w randze ustawy zobowiązania, aby zakłady opieki zdrowotnej świadczyły tego typu usługi. Zgodnie z treścią § 3 ust. 1 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 21 czerwca 2002 r. w *sprawie badań lekarskich osób zatrzymanych przez Policję* (Dz.U. z 2002 r. Nr 97, poz. 880), wskazane wyżej

czynności przeprowadza lekarz najbliższego zakładu opieki zdrowotnej. Policja napotyka jednak praktyczne trudności związane z lakonicznością tego zapisu. Zakłady Opieki Zdrowotnej skutecznie bronią się przed klientami w postaci osób zatrzymanych przez Policję np. wprowadzając wysokie opłaty za jednorazowe badanie (70 zł.) czy utrudniając szybką realizację zobowiązania Policji do doprowadzenia do przeprowadzenia badania (np. poprzez zobowiązanie funkcjonariuszy Policji do długiego oczekiwania z zatrzymanym na przyjęcie w kolejce innych pacjentów).

7. Zalecenia

Na podstawie art. 19 Protokołu Fakultatywnego do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania, Krajowy Mechanizm Prewencji zaleca:

1. wywieszenie kopii regulaminu wraz z wykazem instytucji stojących na straży praw człowieka np. na wewnętrznej stronie drzwi w pokojach dla zatrzymanych;
2. wprowadzenie praktyki osobistego poświadczenia przez zatrzymanego faktu zapoznania go z regulaminem w karcie zapoznania;
3. rozważenie wprowadzenia możliwych udogodnień dla osób z niepełnosprawnością i osób starszych;
4. kontynuowanie działań zmierzających do wyposażenia pokoju sanitarnego i kabin WC oraz prysznic w drzwi;
5. kontynuowanie działań zmierzających do wyposażenia pokoi dla zatrzymanych w wymienione w niniejszym raporcie sprzęty, uwzględniając konieczność zapewnienia odpowiedniej powierzchni;
6. wyznaczenie miejsca, z którego mogliby korzystać palący zatrzymani bez szkody dla osób niepalących.